UNIVERSITETET I OSLO
UNIVERSITETSDIREKTØREN

Til Universitetsstyret
Fra Universitetsdirektøren

Sakstype: Orienteringssak
Møtesaksnr.: O-sak 4
Møtenr.5/2010

Møtedato: 14.09.2010
Notatdato: 02.09.2010
Arkivsaksnr.: 2009/8761
Saksbehandler: E.Noreik

Forskningsetisk utvalg ved Universitetet i Oslo

1. Bakgrunn og sammensetning

Basert på en sak i Arild Underdals rektorperiode hvor det ble fremsatt påstander om plagiering, hvor påstandene ble vurdert av en fagkomité nedsatt for den konkrete saken, tok Underdal initiativ til opprettelse av et permanent forskningsetisk utvalg ved UiO. Universitetsstyret sluttet seg 20.12.2005 til innstillingen og oppnevnte et Forskningsetisk utvalg bestående av en leder og fire medlemmer, alle med vararepresentanter. Utvalget fikk følgende sammensetning:

Professor Svein Aage Christoffersen, TF (leder)

Vara: Professor Finn Erhard Johannessen, HF

Professor/overlege Ragnhild Emblem, MED/Rikshospitalet-Radiumhospitalet

Vara: Professor Bjørn Øgaard, OD

Professor Dag Hessen, MN

Vara: Professor Elsa Lundanes, MN

Lovrådgiver, dr. juris, Toril Kristiansen Høyland, Justisdepartementet/Lovavdelingen

Førsteamanuensis Arne Tjaum, JUS

Førsteamanuensis Anne Julie Semb, SV

Vara: Dr. polit. Hilde Wisløff Nagell, NESH"

I 2009 oppnevnte Universitetsstyret nye medlemmer av Forskningsetisk utvalg :

Professor Svein Aage Christoffersen, TF (leder)

Vara: Førsteamanuensis Tove Pettersen, HF

Professor/overlege Ragnhild Emblem, MED/Oslo universitetssykehus (nestleder)

Vara: Førsteamanuensis Arnt Inge Vistnes, MN

Professor Bjørn Ramberg, HF

Vara: Professor Anne Inger Helmen Borge, SV

Professor Kirsti Strøm Bull, JUS

Vara: Professor Karen Jensen, UV

Førsteamanuensis May Thorseth, NTNU

Vara: professor Ingunn Moser, Diakonhjemmets høyskole

2. Rammevilkår

Institusjoner omfattet av lov om universitets- og høyskoleloven av 01.04.2005 er ikke pålagt å etablere forskningsetiske utvalg da lovens § 1-6 om kvalitetssikring kun gjelder studier. Men det fremgår av Ot.prp. nr. 58 (2005-2006) om lov om behandling av etikk og redelighet i forskning s. 33, venstre spalte, at Kunnskapsdepartementet: "... overfor universiteter og høyskoler [har] understreket deres ansvar for videre utvikling av kvalitetssikringssystemene, også med tanke på forskning, slik at de avdekker og har prosedyrer for å behandle saker om for eksempel vitenskapelig uredelighet."

Fordi etableringen av et forskningsetisk utvalg ikke er lovregulert, er det heller ikke gitt nasjonale regler for sammensetning, saksbehandling eller ansvarsforhold. Organiseringen varierer derfor fra institusjon til instusjon.

Det følger imdlertid av mandat for Forskningsetisk utvalg ved Universitetet i Oslo at utvalget ikke fatter beslutninger, men gjør vurderinger knyttet til konkrete forskningsetiske saker. Det er opp til universitetsledelse å beslutte om man vil følge de råd utvalget gir og det er universitetsledelsen som har anvar for eventuell videre oppfølgning av saker.

Ved håndtering av konkrete saker om etikk og redelighet i forskning, må Forskningsetisk utvalg i tillegg til mandat og egne saksbehandlingsregler også ta hensyn til partsrettighetene til den/de beskyldningene rettes mot og forholdet til forholdet til offentlighetsloven. Videre skal utvalget ikke håndtere saker som gjelder arbeidsforhold etter tjenestemannslov eller arbeidsmiljølov.

Forskningssaker kan etter lov om behandling av etikk og redelighet i forskning av 30.06.2006 bringes inn for Nasjonalt utvalg for gransking av redelighet i forskning. Det nasjonale utvalget er et supplement til lokal behandling av forskningsetiske saker.

3. Behandlede saker

Etter saken som ledet til opprettelse av Forskningsetisk utvalg, har UiO blant annet hatt følgende saker hvor spørsmål forskningsetikk og/eller etterlevelse av lovverket har blitt reist:

1. Forskningsfusksaken på Radiumhospitalet-UiO (2006-2007)
2. Saken mellom UiO v/Senter for utvikling og miljø og UMB (2006-2007)
3. Hoftebruddssaken ved UiO og Aker (2005-2010)
4. Saken om UiO og Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress AS (2008-2010)
5. Saken om klage på rekkefølge på forfatterliste på Bioteknologisenteret (2008-2010)
6. Klage om plagiering av spørreskjemaer ved OD (til behanding i utvalget, 2009-)

Mens sakene 1 og 2 ble håndtert av granskingskommisjoner oppnevnt for disse sakene, har Forskningsetisk utvalg gjort vurderinger i sakene 3-6.

I tillegg har Forskningsetisk utvalgs leder ved en rekke anledninger vært rundt på campus og meklet mellom forskere. Problemet i flertallet av disse sakene har vært uenighet om bidrag i forskningsprosjektet og derav uenighet om plassering på forfatterlisten.

Institusjoner og enkeltpersoner kan bringe saker inn for Nasjonalt utvalg for gransking av redelighet i forskning. UiO har så langt valgt å la Forskningsetisk utvalg ved institusjonen håndtere saker, noe som nok også er vanlig ved andre institusjoner.

I følge et oppslag 21.04.2010 mener forsknings- og utdanningsminister Tora Aasland for øvrig at Nasjonalt utvalg for gransking av redelighet i forskning burde håndtere flere saker da utvalget i løpet av tre år bare har realitetsbehanldet en sak. Av opphavsrettslige grunner kan oppslaget ikke vedlegges i papirkopi, men kan ses på: http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=10000418

4. Tendenser

Forskningsetisk utvalg har formidlet et inntrykk av at fag som er underlagt komplisert regelverk, som medisin, odontologi og psykologi, og hvor det er tradisjon for publisere sammen, har flest saker. Men også andre fag er representert.

Det foreslås at universitetsstyret inviterer leder og nestleder i Forskningsetisk utvalg til å redegjøre for utvalgets arbeid på universitetsstyrets møte i november 2010.

Gunn-Elin Aa. Bjørneboe
universitetsdirektør

for Bjørn Haugstad
forskningsdirektør

vedlegg:

1. Omtale av Forskningsetisk utvalg på UiOs nettside.
2. Lov om behandling av etikk og redelighet i forskning.
3. Nasjonalt utvalg for gransking av redelighet i forskning.